

บทที่ 2

ระเบียบวิธีวิจัย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ประวัติความเป็นมาของศูนย์ผู้อพยพ
และลักษณะทั่วไปของข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากการวิจัยในโครงการวิจัย "ผู้อพยพลี้ภัยชาวอินโดจีนในประเทศไทย พ.ศ. 2526: ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และการวางแผนครอบครัว" ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในเดือนเมษายน-พฤษภาคม พ.ศ. 2526 การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามสองชุด คือ ชุดแรกเป็นแบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือน ชุดที่สองเป็นแบบสอบถามสตรีที่สมรสแล้ว อายุต่ำกว่า 50 ปี ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้หน่วยที่ตกเป็นตัวอย่างได้แก่ ครัวเรือน ในศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยชาวอินโดจีน 2 แห่ง คือ สถานควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมือง บ้านนาโพธิ์ อําเภอมือง จังหวัดนครพนม และศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยบ้านวินัย อําเภopakขม จังหวัดเลย จากจำนวนครัวเรือนประมาณ 1015 ครัวเรือน คำว่า "ครัวเรือน" ในที่นี้หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันภายในบ้านหลังหนึ่งหรือห้องที่จัดให้ผู้อพยพลี้ภัย 1 ห้อง โดยที่กลุ่มคนเหล่านี้มีความเป็นอยู่ในครัวเรือนร่วมกัน มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดหรืออาจไม่มีก็ได้ และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการกินอยู่หลับนอนที่บ้านหลังนี้ โดยไม่คำนึงถึงบัญชีสมาชิกครัวเรือนซึ่งจัดทำขึ้นสำหรับการแจกจ่ายอาหารและเครื่องอุปโภคต่างๆ

สำหรับการเลือกทำการศึกษาศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยชาวอินโดจีนในครั้งนี้ ได้เลือกทำการศึกษาศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงมหาดไทย ทั้งนี้เนื่องจากในปี พ.ศ. 2525 และ พ.ศ. 2526 เป็นปีที่มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินการเกี่ยวกับผู้อพยพหลายประการ รัฐบาลได้ปิดศูนย์ผู้อพยพหลายแห่ง และรวบรวมมาไว้ในที่แห่งเดียวกัน เช่น ปิดศูนย์ผู้อพยพจังหวัดหนองคาย และจังหวัดอุบลราชธานี และให้มาอาศัยอยู่ที่สถานควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมือง บ้านนาโพธิ์ อําเภอมือง จังหวัดนครพนม และในปี พ.ศ. 2526 กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายที่จะรวบรวมผู้อพยพลี้ภัยที่กระจัดกระจายอยู่ตามศูนย์ฯ ต่างๆ ให้เหลือจำนวนศูนย์ฯ น้อยลง เพื่อสะดวกในการดูแลให้บริการ ศูนย์ฯ ที่มีจำนวนผู้อพยพมากที่สุด 2 ศูนย์ฯ ก็คือ สถานควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองบ้านนาโพธิ์ อําเภอมือง จังหวัดนครพนม และศูนย์ผู้อพยพลี้ภัย บ้านวินัย อําเภopakขม จังหวัดเลย จึงได้เลือกทำการศึกษาศูนย์ผู้อพยพลี้ภัย 2 ศูนย์ฯ ดังกล่าว

จากโครงการวิจัย "ผู้อพยพสัญชาติจีนในไทย พ.ศ. 2526: ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และการวางแผนครอบครัว" นี้ได้ใช้ประชากรตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือนของครัวเรือนตัวอย่าง ซึ่งเกณฑ์การเลือกหัวหน้าครัวเรือนนั้นไม่ได้มีการตั้งเกณฑ์เอาไว้ เนื่องจากลักษณะครัวเรือนในศูนย์ผู้อพยพสัญชาติจีนมีความแตกต่างกันทางเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ในการเลือกหัวหน้าครัวเรือนจึงได้ใช้เกณฑ์การเลือกด้วยการถามสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ว่าใครเป็นหัวหน้าครัวเรือนของบ้านหลังนี้ ก็ให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นหัวหน้าครัวเรือน ในทางปฏิบัติแล้วไม่มีปัญหาในการเลือกหัวหน้าครัวเรือนมากเท่าที่คาดไว้ก่อนการทำการสำรวจ

ประชากรตัวอย่างอีกกลุ่มก็คือ สตรีที่สมรสแล้วทุกคน ไม่ว่าสถานภาพสมรสจะเป็นอย่างไรคือ สมรส หม้าย หย่าร้าง จะถูกสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถาม สตรีที่สมรสแล้วหนึ่งคนต่อแบบสอบถามหนึ่งเล่ม ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้สัมภาษณ์สตรีที่สมรสแล้วได้จำนวน 1148 ราย ซึ่งสตรีกลุ่มนี้จะถูกกำหนดให้ตก เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยฉบับนี้

การเลือกตัวอย่างในศูนย์ผู้อพยพสัญชาติจีนทั้งสองแห่งกระทำดังนี้

1. สถานควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองนาโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดนครพนม ผู้อพยพในสถานควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองบ้านนาโพธิ์นี้ส่วนใหญ่เป็นชาวลาว ซึ่งย้ายมาจากศูนย์ผู้อพยพสัญชาติจีนหนองคาย และจังหวัดอุบลราชธานี ในสถานควบคุมแห่งนี้พื้นที่เป็นที่ราบประกอบไปด้วยอาคารที่พักของผู้อพยพจำนวน 171 อาคาร เนื่องจากประชากรผู้อพยพมีเชื้อชาติและลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมแตกต่างกันอยู่บ้าง แม้ว่าจะอพยพมาจากประเทศลาวเป็นส่วนใหญ่ก็ตาม แต่ในรายละเอียดพบว่า มีการอพยพมาจากหลายแห่งและมีความหลากหลายในตัวประชากรเอง กล่าวคือ ผู้อพยพมีภูมิลำเนาทางด้านฐานะ เศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน เป็นต้นว่าผู้อพยพเข้ามามีทั้งกลุ่มที่เป็นเจ้าซึ่งมีเชื้อสายมาจากลาว ข้าราชการ เกษตรกร อพยพมาจากเขตเมืองบ้างและเขตชนบทบ้าง ตลอดจนมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน ฯลฯ ดังนั้น จึงได้ทำการเลือกครัวเรือนตัวอย่างประมาณ 500 ครัวเรือน โดยทำการสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ (Systematic sampling) จากประชากรทั้งหมดในอาคาร 171 อาคาร ทั้งนี้ยกเว้นอาคารอื่น เช่น วัด โรงเรียน บ้านพักเจ้าหน้าที่ ฯลฯ และได้ทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนสามครัวเรือนจากอาคารแต่ละอาคาร โดยที่จำนวนห้องของแต่ละอาคาร ซึ่งเป็นลักษณะเรือนแถวมีจำนวนห้องแตกต่างกัน เพราะเหตุว่าทำการก่อสร้างในเวลาและการสนับสนุนจากแหล่งเงินทุนที่แตกต่างกัน อาคารในสถานควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองบ้านนาโพธิ์ จำนวน 171 อาคาร จึงมีลักษณะดังนี้คือ

- 1) อาคารที่ 1-17 มีอาคารละ 30 ห้อง
- 2) อาคารที่ 18-171 มีอาคารละ 20 ห้อง

ในแต่ละห้องผู้หลบหนีเข้าเมืองจะอาศัยอยู่โดยเฉลี่ยหนึ่งครัวเรือน ดังนั้น การเลือกครัวเรือนตัวอย่างจาก 171 อาคารจึงกระทำดังนี้คือ

- 1) อาคารที่ 1-17 ให้ทำการสัมภาษณ์ห้องที่ 1, 10 และ 30
- 2) อาคารที่ 18-171 ให้ทำการสัมภาษณ์ห้องที่ 1, 8, 14

หากห้องใดไม่มีผู้หลบหนีเข้าเมืองอาศัยอยู่ หรือไม่สามารทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างได้ จะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ก็ให้ทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนหมายเลขถัดไป เช่น หากสัมภาษณ์ครัวเรือนที่ 30 ไม่ได้ก็ให้ทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนในหมายเลขห้องที่สอง ในกรณีที่ ได้ทำการสัมภาษณ์ครัวเรือนในหมายเลขห้องที่หนึ่งซึ่งเป็นตัวอย่างไปแล้วได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างในศูนย์ฯ นี้ทั้งสิ้น 513 ครัวเรือน

2. ศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยบ้านวินัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย ศูนย์ฯ บ้านวินัยมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นภูเขา ซึ่งมีอาณาบริเวณกว้างขวางมาก และมีลักษณะการปกครองแบ่งออกเป็น 7 เขต แต่ละเขตมีจำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรแตกต่างกันไป การแบ่งเขตการปกครองส่วนใหญ่เป็นไปตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ แต่แรกเริ่มแบ่งออกเป็นแปดเขต ต่อมาได้ยุบลงไปหนึ่งเขต ในเวลาที่ทำการสัมภาษณ์จึงเหลือเจ็ดเขต ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาจากที่แห่งเดียวกัน คือมาจากเขตชนบทของแขวงเชียงขวาง และผู้อพยพแทบทั้งหมดจะเป็นชาวม้ง ดังนั้น ลักษณะโดยทั่วไปของประชากรมีแนวโน้มจะเป็นกลุ่มสังคมที่มีความเหมือนกัน (Homogeneous) ค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ประชากร ฯลฯ และเบื้องต้นประชากรในแต่ละเขตของศูนย์ฯ แห่งนี้ ไม่มีความแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ ประกอบจำนวนครัวเรือนในแต่ละเขตมีความแตกต่างกันมาก จึงได้เลือกเอาเขตที่สี่ ซึ่งมีจำนวนครัวเรือนตามบัญชีจำนวนผู้อพยพประมาณ 579 ครัวเรือน และทำการสัมภาษณ์ทุกครัวเรือนในเขตที่สี่ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 502 ครัวเรือน

เนื้อหาของแบบสอบถาม

แบบสอบถามของโครงการนี้ประกอบไปด้วยแบบสอบถามสองเล่ม คือ แบบสอบถาม
ครัวเรือน และแบบสอบถามสตรีที่สมรสแล้ว ประกอบด้วยเนื้อหาโดยย่อดังนี้คือ

ก. แบบสอบถามครัวเรือน แบบสอบถามครัวเรือนประกอบด้วยคำถาม 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 : แบบสอบถามครัวเรือน ซึ่งถามถึงข้อมูลของสมาชิกในครัวเรือนทุกคน
เช่น อายุ, ระดับการศึกษา, อายุแรกสมรส ฯลฯ

ส่วนที่ 2 : ลักษณะทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ
เชื้อชาติ, ปีที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย, ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในศูนย์ฯ แต่ละแห่ง, อาชีพและ
รายได้ในปัจจุบัน, ประเทศที่ต้องการไปตั้งหลักแหล่งอยู่ ฯลฯ

ส่วนที่ 3 : ภาวะการตายของครัวเรือน ถามถึงจำนวนสมาชิกครัวเรือนที่เสียชีวิต
ในในช่วงสองปีที่ผ่านมา รวมทั้งรายละเอียดอื่นๆ ของผู้เสียชีวิต

ข. แบบสอบถามสตรีที่สมรสแล้ว แบบสอบถามสตรีที่สมรสแล้วใช้สัมภาษณ์สตรีที่สมรส
แล้วในครัวเรือนตัวอย่างที่อายุต่ำกว่า 50 ปี เนื้อหาดังนี้

ส่วนที่ 1 : ลักษณะทั่วไปของสตรีที่สมรสแล้ว ในส่วนนี้ตัวแปรที่นำมาใช้คือตัวแปร
เชื้อชาติ, ระดับการศึกษา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 : ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีที่สมรสแล้ว ในส่วนนี้ตัวแปรที่นำมาใช้คือ
ตัวแปร จำนวนบุตรที่กำลังมีชีวิตอยู่ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในศูนย์ผู้อพยพปัจจุบัน,
จำนวนบุตรที่กำลังมีชีวิตอยู่ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่รู้แน่แล้วยังมีชีวิตอยู่ แต่ไม่ได้อาศัยอยู่ในศูนย์ฯ
แห่งนี้ ความต้องการบุตรเพิ่ม แยกเป็นเพศชายและเพศหญิงอย่างละกี่คน

ส่วนที่ 3 : ความรู้ ทัศนคติ และการใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ ในส่วนนี้ตัวแปรที่
นำมาใช้ ได้แก่ ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับวิธีการป้องกันการปฏิสนธิทั้ง 9 วิธี ได้แก่ ยาเม็ดคุมกำเนิด
ห่วงพลาสติกที่ใช้คุมกำเนิด ถุงยางอนามัย ยาฉีดคุมกำเนิด การผ่าตัดท่อน้ำนมหญิง การผ่าตัดท่อน้ำ
นมชาย ระยะปลอดกัมัย การถอนตัว และวิธีอื่นๆ วิธีป้องกันการปฏิสนธิคู่สมรสเคยใช้ในอดีต แต่ละวิธี

ส่วนที่ 4 : คำถามในส่วนนี้เป็นคำถามซึ่งมิได้นำมาใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้
เนื่องจากมีจำนวนรายน้อยเกินไป ประกอบด้วย คำถามเกี่ยวกับบุตรเกิดรอดคนสุดท้าย และการ
ตั้งครรภหลังจากคลอดบุตรเกิดรอดคนสุดท้าย

ประชากรตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ประชากรตัวอย่างที่ทำการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ สตรีผู้อพยพลี้ภัยที่สมรสแล้วอายุ 15-49 ปี และกำลังอยู่กับสามี อาจเป็นภรรยาหัวหน้าครัวเรือนหรือสตรีสมรสอื่นในครัวเรือนในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ จ.นครพนม และศูนย์ฯ บ้านวินัย จ.เลย จำนวน 933 ราย

วิธีวิเคราะห์ และการนำเสนอข้อมูล

การศึกษาค้างนี้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ตอนคือ

1. การวิเคราะห์โดยการเสนอเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) ของจำนวนบุตรที่คาดหวัง จำแนกตามตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยต่างๆ และความคุมตัวแปรศูนย์ผู้อพยพลี้ภัย
2. การวิเคราะห์ โดยพิจารณาผลของตัวแปรอิสระหลายตัว ต่อตัวแปรตาม 1 ตัว ในขณะที่เดียวกันการวิเคราะห์ส่วนนี้จะทำให้ทราบว่าตัวแปรอิสระต่างๆ นั้น ตัวแปรอิสระตัวใดเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่มีผลต่อจำนวนบุตรที่คาดหวังมากที่สุด โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบปกติ (Multiple regression analysis)

ความเป็นมาและลักษณะโดยทั่วไปของศูนย์ผู้อพยพลี้ภัย

1. สถานควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองบ้านนาโพธิ์ อ.เมือง จ.นครพนม

นับตั้งแต่ประเทศลาวได้ตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ เมื่อปี พ.ศ.2518 ได้มีประชาชนชาวลาวอพยพหลบหนีภัยจากคอมมิวนิสต์เข้ามาในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งเป็นการสร้างภาระเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและการควบคุมดูแลแก่ประเทศไทย ฉะนั้นเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2520 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้เข้ามาตราการผลักดันและสกัดกั้นการลี้ภัยไหลเข้ามาของผู้อพยพ และได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสถานที่ควบคุมผู้หลบหนีเข้าเมืองขึ้นที่จังหวัดนครพนม ในที่ดินสาธารณะ บ้านนาโพธิ์ หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เนื้อที่ประมาณ 213 ไร่ (กองสังคมนาและบริหาร, สภาคริสตจักรในประเทศไทย, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์:59) สำหรับผู้ลี้ภัยที่อพยพมาจากประเทศลาวประมาณ 500 คนและในช่วงปี พ.ศ.2523 ผู้ลี้ภัยได้อพยพเข้ามาใหม่ ดังนั้นในปี พ.ศ.2524 จึงได้ทำการขยายศูนย์ผู้อพยพลี้ภัย เพื่อให้

สามารถบรรจุผู้ลี้ภัยได้ถึง 15000 คน (UNHCR BANGKOK 1988) และในขณะที่เดียวกันรัฐบาลได้มีนโยบายรวบรวมผู้อพยพลี้ภัยชาวอินโดจีนจากศูนย์ฯ เล็กๆ หลายแห่ง ให้อยู่ในที่เดียวกัน เพื่อสะดวกในการดูแลปกครอง ประหยัดงบประมาณและความมั่นคงของชาติ ฯลฯ (นพวรรณ จงวัฒนา 2526:25)

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้อพยพลี้ภัยศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์

1.1.1 พื้นฐานเดิมของผู้อพยพ

ผู้อพยพลี้ภัยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพมาจากประเทศลาว ซึ่งย้ายมาจากศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยจังหวัดหนองคายและจังหวัดอุบลราชธานี ในสถานควบคุมแห่งนี้มีอาคารที่พักของผู้อพยพ จำนวน 171 อาคาร โดยผู้อาศัยอยู่ในอาคาร 1-17 ส่วนใหญ่จะเป็นลาวที่มาจากที่ราบสูง และเป็นชาวลาวพื้นบ้าน ไม่มีการศึกษา เช่น ลาวชาวเขาเผ่าเย้า ม้ง แม้ว ซึ่งเข้ามาจากท่าเพื่อ ส่วนผู้อาศัยอยู่ในอาคาร 23-100 เป็นชาวลาวที่อพยพมาจากหนองคาย เป็นชาวลาวที่มาจากเมืองโพนพิสัย เช่น เวียงจันทน์ เป็นพวกที่มีการศึกษามากกว่าพวกแรก และส่วนใหญ่ต้องการไปตั้งหลักแหล่งในประเทศที่สาม ส่วนผู้อาศัยอยู่ในอาคาร 101-171 เป็นชาวลาวที่ย้ายมาจากศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นผู้อพยพที่ไม่ค่อยมีการศึกษามากนัก ส่วนใหญ่เข้ามาจากสุวรรณเขต ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับจังหวัดอุบลราชธานีและส่วนใหญ่มีความต้องการอาศัยอยู่ในประเทศไทย หรือกลับไปภูมิลำเนาและไม่ต้องการไปตั้งหลักแหล่งในประเทศที่สาม (นพวรรณ จงวัฒนา 2526:27)

1.1.2 ประชากรผู้อพยพศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์

นับตั้งแต่ปีมีการอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์มีผู้อพยพลี้ภัย ในปี พ.ศ.2520, พ.ศ.2523, พ.ศ.2529 (ธ.ค.), พ.ศ.2530 (พ.ย.) และ พ.ศ.2531 (ธ.ค.) มีจำนวนผู้อพยพลี้ภัยความล่าช้าดังนี้คือ 500 คน, 15,000 คน, 23,000 คน, 23,466 คน, 19,495 คน และ 17,388 คน (Amara Pongsapich and Noppavan Chongwatana 1988:30) ในปัจจุบันยังมีผู้อพยพลี้ภัยอาศัยอยู่ในศูนย์ฯ แห่งนี้ประมาณ 14,347 คน (สถิติเมื่อตุลาคม 2532) (UNHCR Bangkok, 1989)

2. ศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยบ้านวินัย อำเภอปากชม จังหวัดเลย

เป็นศูนย์รับผู้อพยพชาวลาว (ชาวเขา) ตั้งอยู่ที่บ้านวินัย ต.ปากชม อ.ปากชม จ.เลย มีพื้นที่ประมาณ 760 ไร่ และได้มีการขยายพื้นที่ออกไป เพื่อรับผู้อพยพซึ่งขนย้ายมาจาก บ้านน้ำยาว จ.น่าน ออกไปอีก 325 ไร่ รวมพื้นที่ศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยบ้านวินัย อ.ปากชม ทั้งหมด 1085 ไร่ (เมื่อเดือนพฤษภาคม 2526) (ศูนย์ควบคุมผู้อพยพและผู้หลบหนีเข้าเมือง 2531:1-2) กระทรวงมหาดไทยได้เปิด เป็นศูนย์รับผู้อพยพจากประเทศลาว เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2519 ซึ่งผู้อพยพส่วนใหญ่จะเป็นชาวเขาเผ่าม้งจากประเทศลาว (นพวรรณ จงวัฒนา 2526:30) ในขั้นแรก เมื่อดำเนินการจัดตั้งเสร็จ ได้รับเอาผู้อพยพชาวม้งจำนวน 12000 คน จากศูนย์ อำเภอปากชม จังหวัดขอนแก่นมาควบคุมไว้ที่ศูนย์ แห่งนี้ (กองพัฒนาสังคมและบริการ, สภาคริสตจักรในประเทศไทย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์:31) และจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากการอพยพ ประกอบกับในปี พ.ศ.2522 มีการโยกย้ายชาวม้งจากจังหวัดหนองคาย จำนวน 11,000 คน ในช่วงปี พ.ศ.2524-2525 จำนวนผู้อพยพยังคงที่อยู่ประมาณ 30,000 คน และได้เพิ่มขึ้นในช่วงกลางปี พ.ศ.2526-กลางปี พ.ศ.2527 เนื่องจากการโยกย้ายของผู้อพยพจากศูนย์ บ้านนามเข้าจำนวน 8,000 คน ศูนย์ บ้านวินัยมีกลุ่มชาติพันธุ์ปะปนมากมาย ดังเช่น ชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่มีประมาณ 95% นอกนั้นเป็นกลุ่มย่อยๆ เช่น ข่าถิ่น, ข่า, ชาวลาวพื้นราบ, ลีซอ ข่ามู ไทยคำ มูเซอ และช้อ (CCSDPT 1986:84)

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้อพยพลี้ภัยศูนย์ บ้านวินัย

2.1.1 ถิ่นฐานเดิมของผู้อพยพ

ผู้อพยพที่อาศัยอยู่ในศูนย์ บ้านวินัยส่วนใหญ่เป็นผู้อาศัยอยู่ตามป่าเขาเขตชนบทในแขวงเชียงขวาง ส่องแจ่ง ซ้ำทอง ของประเทศลาว ซึ่งมีถึงประมาณร้อยละ 82 ของผู้อพยพทั้งหมดโดยเฉพาะในแขวงเชียงขวางมีถึงประมาณร้อยละ 58 ของผู้อพยพในศูนย์ ส่วนพวกที่มาจากหลวงพระบางจะอยู่ที่ศูนย์ อ.บัว จ.น่าน ผู้ที่อาศัยในศูนย์ แห่งนี้ ส่วนใหญ่เคยอาศัยอยู่ตามภูเขามาก่อนมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองของประเทศลาวและมีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ และไม่มีความสัมพันธ์กับชาวลาวที่ย้ายมาจากเขตเมือง

2.1.2 ประชากรผู้อพยพ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 เป็นต้นมา ศูนย์ควบคุมฯ อ.ปากชม มีผู้อพยพมากกว่า 30,000 คน มาโดยตลอด จนกระทั่ง ปีพ.ศ.2527 เพิ่มขึ้นเป็น 44,902 คน ปี พ.ศ.2529 เพิ่มขึ้นเป็น 46,559 คน (ศูนย์ควบคุมผู้อพยพและผู้หลบหนีเข้าเมือง 2531:4) จนกระทั่งถึงปัจจุบันยังมีผู้อพยพพลัดถิ่นที่อาศัยอยู่ในศูนย์ควบคุมฯ แห่งนี้ถึง 33,527 คน (สถิติเมื่อ ตุลาคม 2532) (UNHCR Bangkok, 1989) ในปัจจุบันนับว่าเป็นศูนย์ฯ ที่ใหญ่ที่สุดและมีจำนวนประชากรมากที่สุดในประเทศไทยที่อยู่ภายใต้การดูแลปกครองของกระทรวงมหาดไทย

จากประวัติความเป็นมาและลักษณะโดยทั่วไปของผู้อพยพพลัดถิ่นในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ (ชาวลาว) และศูนย์ฯ บ้านวิชัย (ชาวม้ง) ที่ได้เสนอมานี้แล้วในข้างต้นนั้น ยังมีสถิติที่สำคัญและน่าสนใจที่มีความสัมพันธ์กับการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาสถิติดังกล่าว จะทำให้มองเห็นภาพเหตุการณ์เกี่ยวกับผู้อพยพพลัดถิ่นเหล่านี้ได้กว้างไกล ถึงปัญหาและผลกระทบที่จะติดตามมาได้ยิ่งขึ้น ดังสถิติต่อไปนี้

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 จำนวนผู้อพยพชาวลาวที่เดินทางเข้ามาและออกไปจากประเทศไทย
นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2518-2532

ปี (พ.ศ.)	ผู้อพยพชาวลาว ที่เดินทางเข้ามา		ที่ไปตั้งถิ่นฐานใหม่		จำนวนที่อยู่ในศูนย์ฯ	
	ชาวลาว*	ชาวเขา**	ชาวลาว	ชาวเขา	ชาวลาว	ชาวเขา
2518	10195	44659	1109	454	9086	44205
2519	19499	7266	11221	4593	17364	46878
2520	18070	3873	4739	2481	30695	48270
2521	48781	8013	10426	5424	69050	50859
2522	22045	23943	26032	13328	65063	61474
2523	28967	14801	46286	28927	50730	53866
2524	16377	4356	21822	4437	33337	56054
2525	3203	1816	6285	3003	23137	52918
2526	4571	2920	5712	1414	20697	47343
2527	14616	3627	6677	2401	27346	54748
2528	13344	943	4797	2330	37019	56238
2529	2911	4448	11602	4349	26342	59476
2530	2672	759	9643	8636	20889	54095
2531	1776	12492	4879	11500	18198	58017
2532 (มค)	99	229	275	370	17950	58087

ที่มา: UNHCR, Bangkok, Thailand, 1989

* ชาวลาว : ผู้อพยพลี้ภัยอินโดจีนในประเทศไทยที่อาศัยอยู่ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์และศูนย์ฯ อื่นๆ

** ชาวเขา : ผู้อพยพลี้ภัยอินโดจีนในประเทศไทยที่อาศัยอยู่ในศูนย์ฯ บ้านวินัย ศูนย์ฯ บ้านน้ำยาว ศูนย์ฯ บ้านเชียงคำ และศูนย์ฯ อื่นๆ

หมายเหตุ : จำนวนประชากรชาวลาวและชาวเขาที่อยู่ในศูนย์ฯ ในช่วงปี พ.ศ.2523 เป็นต้นมา เมื่อนำผู้อพยพชาวลาวและชาวเขาที่เดินทางเข้ามา รวมกับผู้อพยพที่ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ แล้วนำไปรวมกับจำนวนผู้อพยพที่อยู่ในศูนย์ฯ ของปีก่อนหน้านั้น จะไม่เท่ากับจำนวนผู้อพยพที่อยู่ในศูนย์ฯ ทั้งชาวลาวและชาวเขาในปีถัดมา เนื่องจากจำนวนผู้อพยพลี้ภัยในที่นี่ มิได้นำเอาการเกิด การถูกส่งกลับถิ่นเดิม การหาที่อยู่ใหม่ และการตาย มาพิจารณาด้วย เนื่องจากจะมีข้อมูลในเรื่องดังกล่าวแสดงไว้แล้วในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนผู้อพยพสัญชาติลาวในประเทศไทยปี พ.ศ. 2526-2532

ปีพ.ศ.	กลุ่มชาติพันธุ์	ผู้เข้ามา	การเกิด	การตาย	การไปตั้งถิ่นฐาน	ส่งกลับถิ่นเดิม	จำนวนประชากรในศูนย์ฯ
2526	ชาวลาว	4571	756	83	5712	515	20697
	ชาวเขม	2920	2686	230	1414	80	47343
	รวม	5391	3442	313	7126	595	68040
2527	ชาวลาว	14161	796	64	6677	200	27346
	ชาวเขม	3627	3147	301	2401	3	54748
	รวม	18243	3943	365	9078	203	82094
2528	ชาวลาว	13344	1259	110	4797	101	37019
	ชาวเขม	943	3007	298	2330	134	56238
	รวม	14287	4266	408	7127	235	93257
2529	ชาวลาว	2911	988	103	11602	134	26342
	ชาวเขม	4448	3786	330	4349	97	59476
	รวม	7359	4774	433	15951	231	85818
2530	ชาวลาว	2672	812	89	9643	33	20889
	ชาวเขม	759	3085	307	8636	37	54095
	รวม	3431	3897	396	18279	70	74984

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปีพ.ศ.	กลุ่มชาติพันธุ์	ผู้เข้ามา	การเกิด	การตาย	การไปตั้ง ถิ่นฐาน	ส่งกลับ ถิ่นเดิม	จำนวนประชากร ในศูนย์ฯ
2531	ชาวลาว	1776	605	63	4879	160	18198
	ชาวเขม	12492	3662	416	11500	107	58017
	รวม	14268	4267	479	16379	267	76215
2532	ชาวลาว	99	37	1	275	107	17950
	ชาวเขม	229	190	37	370	-	58087
	รวม	328	227	38	645	107	76037

* (ถึง 31 ม.ค. 2532)

ที่มา : UNHCR, Bangkok, Thailand, 1989.

หมายเหตุ : จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในศูนย์ฯ เมื่อรวมกับผู้เข้ามา, การเกิด ลบด้วยการตาย การไปตั้งถิ่นฐาน, การส่งกลับถิ่นเดิมจะไม่เท่ากับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในศูนย์ฯ ในปีถัดมา เนื่องจากจำนวนการเกิดและจำนวนการตายของผู้อพยพสัญชาติต่างๆ อาจจะมีการแจ้งการเกิดที่ลงทะเบียนอยู่ในศูนย์ฯ หรืออาจจะไม่ได้ลงทะเบียนอยู่ในศูนย์ฯ ก็ได้ และอาจจะมีการแจ้งการเกิดซ้ำเพื่อหวังผลประโยชน์ (เช่น การได้ปริมาณอาหาร, เครื่องอุปโภคต่างๆ ฯลฯ) นอกจากนี้จำนวนการตายของผู้อพยพสัญชาติต่างๆ จะมีการแจ้งการลงทะเบียนการตายหรืออาจจะเลยไม่ได้ลงทะเบียนการตายไว้ก็ได้

ตารางที่ 4 ประเภทของผู้อพยพชาวลาวในประเทศไทยแยกตามเชื้อชาติ

ปี (พ.ศ.)	ชาวลาว	ชาวเขา		อื่นๆ	รวม
		ชาวม้ง	ชาวแม้ว		
2518	9086	33765	-	10440	53291
2519	17364	34948	-	11930	64242
2520	30695	35791	-	12479	78965
2521	69050	37332	-	13527	119909
2522	65063	49028	-	12446	126537
2523	50730	43096	-	10770	104596
2524	33337	43396	4484	8174	89391
2525	23137	42925	3636	6357	76055
2526	20697	42629	2745	1969	68040
2527	27346	46972	3829	3947	82094
2528	37019	48069	4100	4069	93257
2529	26342	50135	5116	4225	85818
2530	20889	45405	4549	4141	74984
2531	18198	50362	3736	3919	76215
2532 (มค)	17950	50322	3877	3888	76037

ที่มา : UNHCR, Bangkok, Thailand, 1989.

ตารางที่ 5 จำนวนผู้พลัดถิ่นในศูนย์ฯ บ้านวินัยและศูนย์ฯ บ้านโพธิ์ในปัจจุบัน

ปี พ.ศ.	ศูนย์รับผู้อพยพลี้ภัย		จำนวนผู้ลี้ภัยเฉพาะชาวลาว*		รวม	จำนวนผู้ลี้ภัยทั้งหมด	ร้อยละของผู้พลัดถิ่นชาวลาวต่อชาวม้ง
	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย	ชาวลาว	ชาวเขา			
31 ธ.ค. 29	23465	42858	26342	59476	85818	119790	71.6
30 มี.ค. 30	22374	38789	24256	58901	83157	118374	70.2
31 ก.ค. 30	21428	38884	24409	58077	82486	117742	70.1
32 ส.ค. 30	20292	38932	23274	57616	80890	116498	69.4
30 ก.ย. 30	18939	39041	20853	54711	75564	110302	68.5
31 ต.ค. 30	19160	39227	20835	54751	75586	110512	68.4
30 พ.ย. 30	19495	37705	20933	54711	75644	111710	67.7
30 มี.ธ. 31	17627	34816	20042	61797	81839	116930	70.0
31 ก.ค. 31	17845	34862	19659	61608	81267	115625	70.3
31 ส.ค. 31	17232	34989	19768	61697	81465	114525	71.1
30 ก.ย. 31	17352	34844	19004	58314	77318	108183	71.5
31 ต.ค. 31	17319	34998	18962	58390	77352	108233	71.5
30 พ.ย. 31	17054	35148	18653	58407	77060	107703	71.5
31 ธ.ค. 31	17388	35256	18198	58017	76215	107522	70.9
31 ม.ค. 32	17066	35344	17950	58087	76037	107669	70.6
28 ก.พ. 32	16125	34251	17927	58180	76107	107310	70.9
31 มี.ค. 32	16112	34396	17885	58151	76036	106024	71.7
30 เม.ย. 32	16224	34491	17749	57775	75524	104802	72.1
31 พ.ค. 32	15194	33990	17411	57549	74960	108335	69.2
30 มิ.ย. 32	14676	33742	17120	55756	72876	106257	68.6
31 ก.ค. 32	14925	33756	17064	55811	72875	106187	68.6
31 ส.ค. 32	15126	33425	17192	55896	73088	106003	68.9
30 ก.ย. 32	14227	33546	16012	54245	70257	102871	68.3
31 ต.ค. 32	14347	33527	15937	54122	70059	102330	68.5

ที่มา : UNHCR, Bangkok, Thailand, 1989.

* จำนวนผู้ลี้ภัยชาวลาว เป็นจำนวนผู้พลัดถิ่นอินโดจีนในประเทศไทย อาจจะมีอยู่ในศูนย์ฯ บ้านวินัย หรือศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ หรือศูนย์ฯ ยี่งัว ก็ได้

ลักษณะทั่วไปของข้อมูล

ตารางที่ 6 ร้อยละของสตรีผู้อพยพที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี และอยู่กินกับสามี จำแนกตามปัจจัยทางด้านประชากร และศูนย์ผู้อพยพที่ภักย์บ้านนาโพธิ์ จ.นครพนม, ศูนย์ผู้อพยพที่ภักย์บ้านวินัย จ. เลย

ปัจจัยทางประชากร	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย
<u>จำนวนบุตรที่คาดหวัง</u>		
0	3.2(13)	2.4(10)
1	8.4(34)	1.4(6)
2	19.4(78)	5.6(24)
3	19.4(78)	7.8(33)
4	18.9(76)	18.1(77)
5	11.4(46)	15.3(65)
6	10.4(42)	20.5(87)
7	4.2(17)	8.5(36)
8	2.0(8)	7.1(30)
9	2.0(8)	1.9(8)
10	-	8.5(36)
11	*	*
12	-	1.2(5)
13	*	*
14	-	*
17	-	*
20	-	*
รวม	100.0(403)**	100.0(425)**
ค่าเฉลี่ย	3.7 คน	5.7 คน

* จำนวนตัวอย่างต่ำกว่า 5 ราย

** ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบคำถามเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ต้องการเพิ่มว่า "ก็คนก็ได้" "ไม่แน่ใจ" "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ" และตอบคำถามเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ"

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

0-2	51.1(208)	54.4(268)
3-5	32.8(136)	35.7(176)
6+	17.1(71)	9.9(49)
รวม	100.0(415)*	100.0(493)*
ค่าเฉลี่ย	3.0 คน	2.6 คน

* ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบคำถามเกี่ยวกับอายุแรกสมรสว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ"

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ปัจจัยทางประชากร	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย
อายุ (ปี)		
15-24	32.4(140)	37.7(189)
25-34	35.2(152)	30.7(154)
35-44	25.0(108)	23.0(115)
45-49	7.4(32)	8.6(43)
รวม	100.0(432)	100.0(501)
ระยะเวลาสมรส (ปี)		
0-4	32.4(132)	31.0(134)
5-9	18.2(74)	17.6(76)
10-14	17.2(70)	20.8(90)
15+	32.2(131)	30.6(132)
รวม	100.0(407)*	100.0(432)*
* ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบคำถามเกี่ยวกับอายุปัจจุบันและอายุแรกสมรสว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ"		
อายุแรกสมรส		
11-15	7.1(29)	25.5(110)
16-19	53.7(219)	58.3(252)
20+	39.2(160)	16.2(70)
รวม	100.0(408)*	100.0(432)*
ค่าเฉลี่ย	19.4 ปี	17.3 ปี
* ไม่ได้รวมสตรีที่ตอบคำถามเกี่ยวกับอายุแรกสมรสว่า "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ"		
เพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่		
ไม่มีบุตร	10.0(43)	14.7(73)
มีเฉพาะบุตรเพศชาย	17.9(77)	19.3(96)
มีเฉพาะบุตรเพศหญิง	17.0(73)	18.3(91)
มีบุตรครบทั้งสองเพศ	55.0(236)	47.7(237)
รวม	100.0(429)	100.0(497)

จากตารางที่ 6 แสดงถึงร้อยละของสตรีผู้หย่าร้าง จำแนกตามปัจจัยทางด้านประชากร และศูนย์ผู้หย่าร้าง อันประกอบด้วย ตัวแปร จำนวนบุตรที่คาดหวัง จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ อายุของสตรี ระยะเวลาสมรส อายุแรกสมรส และเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ ซึ่งพบลักษณะทั่วไปของข้อมูล ดังนี้

จำนวนบุตรที่คาดหวัง

เมื่อพิจารณาจำนวนบุตรที่คาดหวังของสตรีผู้อพยพในศูนย์ฯ ทั้งสองพบว่า สตรีผู้อพยพสัญชาติสหรัฐแล้วและอยู่กินกับสามีมีจำนวนบุตรที่คาดหวังแตกต่างกันอยู่ในช่วง 0 คน ถึง 20 คน คือ สตรีบางคนไม่ต้องการบุตรเลยหรือมีจำนวนบุตรที่คาดหวัง 0 คน ในขณะที่สตรีบางคนมีจำนวนบุตรที่คาดหวังสูงสุด 20 คน และพบแบบแผนการกระจายร้อยละของสตรีที่สมรสแล้วตามจำนวนบุตรที่คาดหวังมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจำนวนบุตรที่คาดหวังของสตรี

ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ พบว่า สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 19.4, 19.4 และ 18.9 มีความต้องการ จำนวนบุตรที่คาดหวัง 2, 3 และ 4 คนตามลำดับ และร้อยละ 11.4 และ 10.4 มีจำนวนบุตรที่คาดหวัง 5 และ 6 คน ตามลำดับ สตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเลย คือ มีจำนวนบุตรที่คาดหวัง 0 คน มีร้อยละ 3.2 ขณะที่สตรีที่มีจำนวนบุตรที่คาดหวังสูงสุดคือ 9 คน มีร้อยละ 2.0 สตรีที่มีจำนวนบุตรที่คาดหวังสูงกว่า 9 คนนั้น มีจำนวนน้อยมาก

ส่วนศูนย์ฯ บ้านวินัย พบว่า สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 18.1, 15.3 และ 20.5 มีจำนวนบุตรที่คาดหวังสูงถึง 4, 5 และ 6 คน ตามลำดับ ส่วนสตรีที่มีบุตรที่คาดหวังจำนวน 7, 8 และ 10 คน มีร้อยละ 8.5, 7.1 และ 8.5 ตามลำดับ สตรีที่ไม่ต้องการมีหรือมีจำนวนบุตรที่คาดหวัง 0 คน มีร้อยละ 2.4 จำนวนบุตรที่คาดหวังของสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยนี้มีสูงสุดถึง 20 คน แต่มีสตรีในกลุ่มดังกล่าวน้อยมากจนไม่อาจระบุเป็นร้อยละได้

และ เมื่อพิจารณาจำนวนบุตรที่คาดหวังโดยเฉลี่ยทั้งสองศูนย์ฯ พบว่า มีความแตกต่างกันมาก กล่าวคือ จำนวนบุตรที่คาดหวังโดยเฉลี่ยของสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยสูงถึง 5.7 คน ในขณะที่สตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์มีจำนวนบุตรที่คาดหวัง 3.7 คน

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ของสตรีผู้อพยพในศูนย์ฯ ทั้งสอง จากตารางที่ 6 พบว่า มีแบบแผนการมีบุตรที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มของสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 0-2 คน และ 3-5 คน กล่าวคือ ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ ร้อยละ 51.1 และ 32.8 มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 0-2 และ 3-5 คน ตามลำดับ ส่วนศูนย์ฯ บ้านวินัย ร้อยละ 54.4 และ 35.7 มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 0-2 และ 3-5 คน ตามลำดับ สำหรับกลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 6 คนขึ้นไปนั้น ในศูนย์ฯ

บ้านนาโพธิ์มีเตียงร้อยละ 17.1 ในขณะที่ศูนย์ฯ บ้านวินัยมีเพียงร้อยละ 9.9 เท่านั้น กล่าวโดยสรุป สตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่มากกว่าศูนย์ฯ บ้านวินัย คือ สตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 3.0 คน ส่วนสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยมีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ 2.6 คน

อายุของสตรี

สตรีผู้อพยพลี้ภัยที่สมรสแล้วมีแบบแผนอายุที่คล้ายคลึงกันทั้งสองศูนย์ฯ สตรีส่วนใหญ่คือ ประมาณร้อยละ 60 ขึ้นไปอยู่ในกลุ่มอายุ 15-34 ปี กล่าวคือ ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ ร้อยละ 67.6 อยู่ในกลุ่มอายุ 15-34 ปี ร้อยละ 25 และ 7.4 อยู่ในกลุ่มอายุ 35-44 และ 45-49 ปี ตามลำดับ สำหรับในศูนย์ฯ บ้านวินัย ร้อยละ 68.4 อยู่ในกลุ่มอายุ 15-34 ปี ร้อยละ 23.0 และ 8.6 อยู่ในกลุ่มอายุ 35-44 และ 45-49 ปี ตามลำดับ

ระยะเวลาสมรส

เมื่อศึกษาถึงระยะเวลาสมรสของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง พบว่า สตรีทั้งสองศูนย์ฯ มีแบบแผนการกระจายร้อยละแบบแผนเดียวกัน กล่าวคือ ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ สตรีส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 32.4 และ 32.2 มีระยะเวลาสมรส 0-4 ปีและ 15 ปีขึ้นไปตามลำดับ ในขณะที่สตรี ซึ่งมีระยะเวลาสมรส 5-9 ปี และ 10-14 ปี มีร้อยละ 18.2 และ 17.2 ตามลำดับ ส่วนสตรี ในศูนย์ฯ บ้านวินัยก็เช่นกัน คือ ร้อยละ 31.0 และ 30.6 ของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างมีระยะเวลา สมรส 0-4 ปี และ 15 ปีขึ้นไปตามลำดับ ในขณะที่สตรีซึ่งมีระยะเวลาสมรส 5-9 ปี และ 10-14 ปี มีร้อยละ 17.6 และ 20.8 ตามลำดับ

อายุแรกสมรสของสตรี

จากตารางที่ 6 แสดงถึงอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ จำแนกตามอายุแรกสมรส สตรีส่วนใหญ่ร้อยละ 53.7 สมรสเมื่ออายุ 16-19 ปี และอีกร้อยละ 39.2 สมรสเมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 7.1 เท่านั้นที่สมรสเมื่ออายุ 11-15 ปี ในขณะที่ ศูนย์ฯ บ้านวินัย ร้อยละ 58.3 สมรสเมื่ออายุ 16-19 ปี และอีกร้อยละ 25.5 สมรสเมื่ออายุ 11-15 ปี มีเพียงร้อยละ 16.2 ที่สมรสเมื่ออายุ 20 ปีขึ้นไป

โดยสรุป อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ยของสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัย มีอายุแรกสมรส 19.4 ปี ซึ่งสูงกว่าสตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ ที่มีอายุแรกสมรสเท่ากับ 17.3 ปี

เพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่

เมื่อพิจารณาถึงเพศของบุตรที่มีชีวิตอยู่ของสตรีที่สมรสแล้วในศูนย์ฯ ทั้ง 2 แห่ง พบว่า สตรีส่วนใหญ่มีบุตรครบแล้วทั้งสองเพศ คือ ครอบครัวมีทั้งบุตรเพศชายและบุตรเพศหญิง ส่วนในกลุ่ม สตรีที่มีบุตร เฉพาะบุตรเพศใด เพศหนึ่ง เพียงเพศเดียวนั้น ในแต่ละศูนย์ฯ มีอัตราร้อยละที่ใกล้เคียง กับ สตรีที่ไม่มีบุตรและมีอัตราร้อยละน้อยที่สุด ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ ร้อยละ 55.0 ของสตรีที่ตก เป็นตัวอย่างมีบุตรครบทั้งสองเพศร้อยละ 17.9 และ 17.0 มีเฉพาะบุตรเพศชายและมีเฉพาะบุตร เพศหญิงตามลำดับ ส่วนสตรีที่ยังไม่มีบุตรเลยมีร้อยละ 10.0 ส่วนสตรีที่ตกเป็นตัวอย่างในศูนย์ฯ บ้านวินัยนั้นมีสตรีร้อยละ 47.7 ที่มีบุตรครบทั้งสองเพศ ร้อยละ 19.3 และ 18.3 มีเฉพาะบุตร เพศชายและมีเฉพาะบุตรเพศหญิงตามลำดับ ส่วนสตรีที่ยังไม่มีบุตรเลยมีร้อยละ 14.7 ซึ่งมีอัตรา ร้อยละสูงกว่าสตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ถึงร้อยละ 4.7

ตารางที่ 7 ร้อยละของสตรีผู้หย่าร้างที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี และอยู่กินกับสามี จำแนก ตามปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และศูนย์ผู้หย่าร้างบ้านนาโพธิ์ จ.นครพนม, ศูนย์ผู้หย่าร้างบ้านวินัย จ. เลย

ปัจจัยทางสังคม- เศรษฐกิจ	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย
<u>เชื้อชาติ</u>		
ลาว	100.0(417)	4.8(24)
ม้ง	-	95.2(477)
รวม	100.0(417)*	100.0(501)
* ไม่ได้รวมสตรีที่ "ไม่ตอบ" "เชื้อชาติเวียดนาม" "เชื้อชาติจีน"		
<u>สถานภาพทางการศึกษา</u>		
ได้รับการศึกษา	65.0(280)	9.4(47)
ไม่ได้รับการศึกษา	35.0(151)	90.6(453)
รวม	100.0(431)*	100.0(500)*
* ไม่ได้รวมสตรีที่ "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ"		

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ปัจจัยทางสังคม- เศรษฐกิจ	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย
<u>สถานภาพการทำงาน</u>		
สตรีที่ทำงาน	11.3 (49)	52.0 (258)
สตรีที่ไม่ทำงาน	88.7 (383)	48.0 (238)
รวม	100.0 (432)	100.0 (496) *

* ไม่ได้รวมสตรีที่ "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ"

จากตารางที่ 7 แสดงถึงร้อยละของสตรีผู้อพยพสัญชาติไทย จำแนกตามปัจจัยทางด้านสังคม- เศรษฐกิจ และศูนย์ผู้อพยพสัญชาติไทย อันประกอบด้วยตัวแปร เชื้อชาติของสตรี สถานภาพทางการศึกษา และสถานภาพทางการทำงาน ซึ่งพบลักษณะทั่วไปของข้อมูลดังนี้

เชื้อชาติของสตรี

เมื่อพิจารณาอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง พบว่า สตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ มีเชื้อชาติลาวทั้งหมด ส่วนสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยนั้น ร้อยละ 95.2 มีเชื้อชาติม้งและร้อยละ 4.8 มีเชื้อชาติลาว จึงกล่าวได้ว่า สตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยหรือสตรีชาวเมืองมีจำนวนบุตรที่คาดหวังสูงกว่า สตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์หรือสตรีชาวลาว

สถานภาพทางการศึกษา

สถานภาพทางการศึกษาของสตรีผู้อพยพสัญชาติไทยในการวิจัยครั้งนี้ สามารถแบ่งกลุ่มได้เพียง 2 กลุ่มคือ กลุ่มสตรีที่ได้รับการศึกษาและกลุ่มสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษา เนื่องจากพื้นฐานทางการศึกษาของผู้อพยพสัญชาติไทยอยู่ในระดับต่ำ สามารถตอบคำถามตัวแปรสถานภาพทางการศึกษาได้ เพียงว่า เคยเรียนหนังสือ กำลังเรียนหนังสือ และไม่เคยเรียนหนังสือเท่านั้น (ผู้อพยพสัญชาติไทยที่ตอบว่า กำลังเรียนหนังสือมีเพียง 6 รายเท่านั้น)

เมื่อพิจารณาถึงอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่สมรสแล้วและอยู่กับสามีตามสถานภาพทางการศึกษา เมื่อเปรียบเทียบทั้งสองศูนย์ฯ พบว่า มีความแตกต่างกันมากอย่างเห็นได้ชัด โดยศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ ร้อยละ 65.0 ของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง เคยได้รับการศึกษามาก่อนและร้อยละ 35.0 ไม่เคยได้รับการศึกษามาก่อน ส่วนสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยนั้นถึงร้อยละ 90.6 ที่ไม่เคยได้รับการศึกษาเลย มีเพียงร้อยละ 9.4 เท่านั้นที่เคยได้รับการศึกษามาก่อน

สถานภาพการทำงานของสตรี

เมื่อพิจารณาสถานภาพการทำงานของสตรีผู้อพยพลี้ภัยในศูนย์ฯ ทั้ง 2 แห่ง พบว่า ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์นั้น สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 88.7 ไม่ได้ทำงาน และมีเพียงร้อยละ 11.3 ที่ทำงาน ส่วนศูนย์ฯ บ้านวินัย สตรีที่ทำงานและสตรีที่ไม่ทำงานมีอัตราร้อยละที่ใกล้เคียงกัน คือร้อยละ 48.0 ไม่ทำงาน และร้อยละ 52.0 ทำงาน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 8 ร้อยละของสตรีผู้อพยพสัญชาติที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี และอยู่กินกับสามี จำแนกตามปัจจัยทางการวางแผนครอบครัว และศูนย์ผู้อพยพสัญชาติบ้านนาโพธิ์ จ.นครพนม, ศูนย์ผู้อพยพสัญชาติบ้านวินัย จ. เลย

ปัจจัยทางการวางแผนครอบครัว	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย
<u>ความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ</u>		
มีความรู้	88.9 (384)	27.5 (135)
ไม่มีความรู้	11.1 (48)	72.5 (356)
รวม	46.8 (432)	53.2 (491)*
* ไม่ได้รวมสตรีที่ "ไม่ตอบ"		
<u>การใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ</u>		
เคยใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ	63.2 (273)	8.8 (43)
ไม่เคยใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ	36.8 (159)	91.2 (448)
รวม	100.0 (432)	100.0 (491)*
* ไม่ได้รวมสตรีที่ "ไม่ตอบ"		

จากตารางที่ 8 แสดงถึงร้อยละของสตรีผู้อพยพสัญชาติ จำแนกตามปัจจัยทางการวางแผนครอบครัวและศูนย์ผู้อพยพสัญชาติ อันประกอบด้วยตัวแปร ความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ และ การใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ ซึ่งพบลักษณะทั่วไปของตัวแปรดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ

เมื่อพิจารณาถึงอัตราร้อยละของสตรีที่สมรสแล้วและอยู่กินกับสามี จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิ พบว่า สตรีที่สมรสแล้วและอยู่กินกับสามีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ มีความรู้เกี่ยวกับการใช้วิธีการป้องกันปฏิสนธิสูงกว่าสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยมาก คือ ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์นั้น สตรีส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 88.9 มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปฏิสนธิ และมีเพียง

ร้อยละ 11.1 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปฏิสันธิ ในขณะที่ศูนย์ฯ บ้านวินัย สตรีส่วนใหญ่มี ร้อยละ 72.5 ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันปฏิสันธิ และร้อยละ 27.5 ที่มีความรู้เกี่ยวกับการ ป้องกันปฏิสันธิ

การใช้วิธีการป้องกันปฏิสันธิ

เมื่อพิจารณาทั้งสองศูนย์ฯ พบว่า มีความแตกต่างกันมากในเรื่องของการใช้วิธีการ ป้องกันปฏิสันธิ คือ สตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ เคยใช้วิธีการป้องกันปฏิสันธิสูงกว่าสตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยมาก ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ พบว่า ร้อยละ 63.2 ของสตรีที่ตกเป็นตัวอย่าง เคยใช้วิธีการ ป้องกันปฏิสันธิ และร้อยละ 36.8 ไม่เคยใช้วิธีการป้องกันปฏิสันธิ ในขณะที่ศูนย์ฯ บ้านวินัย มีถึง ร้อยละ 91.2 ที่ไม่เคยใช้วิธีการป้องกันปฏิสันธิ มีเพียงร้อยละ 8.8 ที่เคยใช้วิธีการป้องกันปฏิสันธิ

ข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับความรู้ และการใช้วิธีการป้องกันปฏิสันธินั้น เพื่อพิจารณาเปรียบ เทียบทั้งสองศูนย์ฯ แล้ว การใช้การวางแผนครอบครัวจะประสบความสำเร็จมากในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ ส่วนในศูนย์ฯ บ้านวินัย จากผลการวิจัยพบอัตราร้อยละของความรู้และการใช้วิธีการ ป้องกันปฏิสันธิต่ำมากทั้งที่การดำเนินการเผยแพร่ข่าวสารการวางแผนครอบครัวดำเนินมาไ้ระยะเว ลานานพอสมควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีปัญหาในเรื่องภาษาทัศนคติเกี่ยวกับความต้องการขนาด ครอบครัวขนาดใหญ่ การบริหารงานลำบาก ฯลฯ (นพวรรณ จงวัฒนา 2527:78)

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามความคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเพื่อไปตั้ง
หลักแหล่งในประเทศที่สาม และศูนย์ผู้อพยพลี้ภัยบ้านนาโพธิ์ จ.นครพนม, ศูนย์ผู้อพยพ
ลี้ภัยบ้านวินัย จ. เลย

ความคิด เกี่ยวกับการย้ายถิ่นไป

ตั้งหลักแหล่งในประเทศที่สาม	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย
มีความคิดที่จะอยู่ในประเทศไทย	16.1 (54)	69.1 (226)
มีความคิดที่จะย้ายถิ่นไปประเทศที่สาม	83.9 (281)	30.9 (101)
รวม	100.0 (335)*	100.0 (327)*

* จำนวนตัวอย่างของหัวหน้าครัวเรือนจะต่ำกว่าจำนวนตัวอย่างของสตรีผู้อพยพลี้ภัย เนื่องจากใน
ครัวเรือนหนึ่ง จะมีสตรีที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปีและอยู่กับสามีเกินกว่า 1 คนได้

เมื่อพิจารณาจากตารางที่ 9 ซึ่งแสดงถึงอัตราร้อยละของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตาม
ความคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นนั้นศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ ร้อยละ 84 ของหัวหน้าครัวเรือน มีความคิดที่
จะย้ายถิ่นเพื่อไปตั้งหลักแหล่งในประเทศที่สาม มีเพียงร้อยละ 16.1 เท่านั้นที่คิดจะอาศัยอยู่ใน
ประเทศไทยต่อไป ในทางตรงกันข้ามกับศูนย์ฯ บ้านวินัย ร้อยละ 31 ที่คิดจะย้ายถิ่นไปตั้งหลักแห่ง
ในประเทศที่สาม แต่มีถึงร้อยละ 69.1 ที่คิดจะอาศัยอยู่ในประเทศไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ร้อยละของสตรีผู้อพยพสัญชาติที่สมรสแล้ว อายุ 15-49 ปี และอยู่กินกับสามี จำแนกตามระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และศูนย์ผู้อพยพสัญชาติบ้านนาโพธิ์ จ.นครพนม, ศูนย์ผู้อพยพสัญชาติบ้านวินัย จ. เลย

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย	ศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์	ศูนย์ฯ บ้านวินัย
0-2	67.0 (286)	13.4 (66)
3-4	10.1 (43)	51.1 (251)
5+	23.0 (98)	35.4 (174)
รวม	100.0 (427)*	100.0 (491)*
ค่าเฉลี่ย	3.1 ปี	4.4 ปี

* ไม่ได้รวมสตรีที่ "ไม่ทราบ" "ไม่ตอบ"

จากตารางที่ 10 พบว่า สตรีส่วนใหญ่ในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ คือ ร้อยละ 67 อาศัยอยู่ในประเทศไทยมา 0-2 ปี รองลงมาคือสตรีร้อยละ 23.0 และ 10.0 ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทย 5 ปีขึ้นไปและ 3-4 ปี ตามลำดับ ส่วนในศูนย์ฯ บ้านวินัยนั้น สตรีส่วนใหญ่คือร้อยละ 51.1 อาศัยอยู่ในประเทศไทย 3-4 ปี รองลงมาคือร้อยละ 35.4 และ 13.4 อาศัยอยู่ในประเทศไทย 5 ปีขึ้นไปและ 0-2 ปี ตามลำดับ กล่าวโดยสรุป สตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยอาศัยอยู่ในประเทศไทยนานกว่าสตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์ คือ สตรีในศูนย์ฯ บ้านวินัยอาศัยอยู่ในประเทศไทย 4.4 ปีแล้ว ส่วนสตรีในศูนย์ฯ บ้านนาโพธิ์อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน 3.1 ปี

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย